शिक्षा-निदेशालयः, राष्ट्रीयं राजधानीक्षेत्रम्, दिल्ली-सर्वकारः
अभ्यास-प्रश्नपत्रम्
कक्षा–एकादशी, संस्कृतम् (केन्द्रिकम् **322)**
सत्रम्– **2026-27**

समयः – होरात्रयम् सम्पूर्णाङ्काः – **80**

अस्य प्रश्नपत्रस्य भागचतुष्टयम् अस्ति -

'क' भागः अपठित-अवबोधनम्	**-**	**10 अङ्काः**
'ख' भाग: रचनात्मक-कार्यम्	**-**	**15 अङ्काः**
'ग' भागः अनुप्रयुक्त - व्याकरणम्	**-**	**20 अङ्काः**
'घ' भागः	**-**	**35अङ्काः**

(i) पठितावबोधनम्(25 अङ्काः)

(ii) संस्कृत-साहित्येतिहासस्य सामान्यः परिचयः (10 अङ्काः)

सामान्यनिर्देशाः –

- उत्तरलेखनात् पूर्वं प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः।
- प्रश्नसङ्ख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि।
- प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः।

'क' भागः –अपठित-अवबोधनम्

1.	**अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत –** एकस्मिन् वृक्षे हंसकाकौ निवासं कृतवन्तौ । हंसकाकौ मित्रे आस्ताम् । काकः हंसस्य सौन्दर्येण अत्यधिकम् असूयालुः आसीत् । हंसः परोपकारी दयालुः शान्तः धर्मिष्ठः सदा प्रसन्नः नीतिमान् च आसीत्। एकदा ग्रीष्मे परिश्रान्तः कश्चन पथिकः धनुर्बाणं समीपे निधाय प्रसुप्तः । क्षणान्तरे तस्य मुखात् वृक्षच्छाया अपगता । पथिकस्य मुखम् आतपेन तप्तम् अवलोक्य वृक्षस्थितेन हंसेन पक्षौ प्रसारितौ । लब्धनिद्रासुखेन पथिकेन मुखम् उद्घाटितम् । सर्वं पश्यन् काकः वृक्षे अतिष्ठत् । परसुखम् असहिष्णुः काकः तस्य मुखे पूरीषोत्सर्गं कृत्वा पलायितः । पथिकेन उपरि निरीक्षितम् । सः हंसम् अपश्यत् । पूरीषोत्सर्गं हंसः एव कृतवान् इति मत्वा पथिकः बाणेन धर्मिष्ठं हंसम् अमारयत् । सत्यम् एव उक्तम् - त्यज दुर्जनसंसर्गम् ' इति ।	10
	(अ) एकपदेन उत्तरत - केवलं प्रश्नद्वयम् i) किं त्यज ? ii) क: असूयालुः आसीत् ? iii) पथिकः समीपे किं निधाय प्रसुप्तः ?	1×2=2
	(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत -केवलं प्रश्नद्वयम् i) हंसः कीदृशः आसीत् ? ii) परसुखम् असहिष्णुः काकः किं कृत्वा पलायितः ? (iii) किम् अवलोक्य वृक्षस्थितेन हंसेन पक्षौ प्रसारितौ ?	2×2=4
	(इ) अनुच्छेदस्य (द्वित्रिशब्दात्मकं) समुचितं शीर्षकं लिखत।	1×1=1
	(ई) यथानिर्देशम् उत्तरत- केवलं प्रश्नत्रयम् (i) "वसतिम्"इत्यर्थे किं पदं गद्यांशे प्रयुक्तम्? (क) धनुर्बाणं (ख) उद्घाटितम् (ग) सौन्दर्येण (घ) निवासं	1×3=3

	(ii)“काकः हंसस्य सौन्दर्येण अतीव असूयालुः आसीत् । इत्यत्र ‘आसीत्’ इति क्रियापदस्य किं कर्तृपदं प्रयुक्तम्? (क) हंसस्य (ख) असूयालुः (ग) काकः (घ) सौन्दर्येण (iii) “लब्धनिद्रासुखेन”इत्यस्य विशेषणपदस्य किं विशेष्यमत्र प्रयुक्तम्? (क) पथिकेन (ख)हंसेन (ग) मुखम् (घ) उद्घाटितम् (iv) “**निर्दयी**” इति पदस्य किं विलोमपदं गद्यांशे प्रयुक्तम्? (क) परोपकारी (ख) दयालुः (ग)शान्तः (घ) धर्मिष्ठः	
	‘ख’ भागः -- रचनात्मककार्यम्	
2.	भवान् सुरेन्द्र:। जन्मदिवसोत्सवे कालघटिकां वाञ्छति। पितरं प्रति लिखितं पत्रं मञ्जूषात: पदानि स्वीकृत्य पुन: लिखत। **(i)................** दिनाङ्क: .... परमादरणीया: पितृमहाभागा: सादरं प्रणमामि। **(ii)............**कुशलं तत्रास्तु। भवता स्वपत्रे पृष्टं यत् जन्मदिवसस्य**(iii)............**अहं किं वाञ्छामि? अहं तु **(iv)** .... कालघटिकाम् इच्छामि। छात्रावासे सर्वाणि कार्याणि **(v)** --------- भवन्ति परं निश्चितसमयात् भोजनव्यवस्था न वर्तते। प्रात: **(vi)** .... जागरणम् अत्यावश्यकम्। अत: नियमपालनाय**(vii)** .... अत्यावश्यकी। अनया**(viii)**......अपि दैनिककार्येषु नियमित: भविष्यामि । शेषं सर्वं कुशलम्।मम जनन्यै अग्रजाय च **(ix)** ....। भवदीय: प्रियपुत्र:	**½×10=5**

(x) ....

मञ्जूषा

यथासमयं, सुरेन्द्रः, घटिका, अत्र, छात्रावासतः, अन्येषु, प्रणामाः, एकां, उपहाररूपेण, पञ्चवादने ।

3. अधः प्रदत्तं चित्रम् आधृत्य पञ्चविंशति-त्रिंशत् शब्दैः अनुच्छेदमेकं लिखत। सहायतार्थं मञ्जूषायां पदानि प्रदत्तानि सन्ति। **5**

मञ्जूषा

बालाः , गृहम् , आम्राणि , सोपानम्, जीर्णं शीर्णम्, गवाक्षः, आम्रवृक्षः, अस्ति, बालः, भित्तिका, आरोहति, पश्यन्ति

अथवा

मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां साहाय्येन 'पर्यावरण-संरक्षणम्' इति विषयमधिकृत्य एकम् अनुच्छेदं लिखत।

	विषय: - पर्यावरण-संरक्षणम् **मञ्जूषा** (जीवनस्य आधारः, प्रदूषितम्, गम्भीरा समस्या, सन्तुलनम्, वृक्षाणाम् आरोपणम्, शुद्धवायुः, जलप्रदूषणम्, वनानां संरक्षणं, वसुन्धरा, जागरूकता, उत्तरदायित्वम्, 'वृक्षो रक्षति रक्षितः' ।)	
4.	**मञ्जूषाप्रदत्त-पदसहायतया अधोलिखितां कथां पूरयत -** एकदा एक: (i)............नगररक्षक: आसीत्। इतस्तत: भ्रमन् स: एकम् अशीतिवर्षीयं (ii)..................... अपश्यत्। स: आम्रवृक्षस्य (iii).....................लग्न: आसीत्। इदं दृष्ट्वा नगररक्षक: तं महापुरुषम् अवदत्-अवलोकनेन प्रतीयते यत् यदा एष:(iv) ....फलिष्यति तदा तु भवान् जीवित: न भविष्यति। अत: किमर्थं वृथा (v)............. करोति भवान्? महापुरुष: हसित्वा अवदत्- पश्यन्तु एतान् (vi)..................... वृक्षान् । एतेषाम् आरोपणं मया न कृतं परं फलानि अहं (vii).....................संतुष्ट: भवामि। अत: यदा मया आरोपितस्य वृक्षस्य फलानि अन्ये (viii)....................., अहं पुन: प्रसन्नः भविष्यामि। महापुरुषस्य(ix)................ श्रुत्वा तं च नमस्कृत्य नगररक्षक: उक्तवान् - सज्जनता(x)................. खलु। स: प्रसन्न: भूत्वा तत: प्रस्थित:। **मञ्जूषा-** अनुकरणीया, खादित्वा, वचनं, फलयुक्तान्, कर्तव्यनिष्ठः, वृक्षः, खादिष्यन्ति, महापुरुषम्, आरोपणे, परिश्रमं **अथवा**	½×10= 5

	अधोलिखितसंवादे मञ्जूषासहायतया रिक्तस्थानानि पूरयत। गीता- राधिके! मया सह आपणं चलति किम्? राधिका- 1 - ....। गीता–परीक्षासमय: नातिदूरम् अत: कतिचन अभ्यासपुस्तिका: अपेक्षन्ते। राधिका –2- ....। गीता –शोभनम्! तदा तु भवती अपि मया सह एव अभ्यासपुस्तिका: आनयतु। राधिका- 3- ....। गीता–अस्तु! भवत्या: मातुल: अद्य कस्मिन् समये आगमिष्यति? राधिका- 4- ....। गीता – तदा तु समस्या एव नास्ति यतो हि आवां सायंकालात् पूर्वमेव आगमिष्याव:। राधिका - 5 ....। (उभे गच्छत:) **मञ्जूषा** **अभ्यासपुस्तिका: तु मया अपि आनेतव्या:।** **मम मातुल: सायंकाले आगमिष्यति।** **किम् आनेतव्यम् अस्ति आपणात्?** **आगच्छतु तदा शीघ्रमेव चलाव:।** **परमद्य गृहे मे मातुल: आगमिष्यति।**	**1×5=5**

‘ग’ भागः –अनुप्रयुक्तं व्याकरणम्

5.	**अधोलिखित-वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समुचितं सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कुरुत – (केवलं प्रश्नत्रयम्)** **I.** **कृतास्ते** तात मन्त्रिण:। II. कुत्र वा **ममाम्बा**? III. धनानि जीवितं **च+एव** परार्थे प्राज्ञ उत्सृजेत् । IV. **आसीत्+च** मे मनसि ।	1×3=3
6.	**अधोलिखित-वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समुचितं संयोजितं विभाजितं वा प्रकृतिं प्रत्ययं प्रदत्तविकल्पेभ्यः चिनुत – (केवलं प्रश्नत्रयम्)** (i) कथञ्चित् **अभि+वि+ज्ञा+ल्यप्** विवर्णवदनं कृशम्। (क) अभिविज्ञाय (ख)अभिज्ञाय (ग) अभिविज्ञायप (घ) अभिविज्ञालयप (ii) अपगतासूंश्च **कृत्वा** क्षितावपातयत्। (क) कृ + त्वा (ख)कृ+क्त्वा (ग) कृ+वा (घ) कृ+कृत्वा (iii) तातस्तु तद् **अवलोक्य**। (क) अव+लोक्+य (ख) अव+लोक् + यत् (ग) अव+लोक् +तव्यत् (घ) अव+लोक्+ ल्यप् (iv) कर्णं **दा+क्त्वा**। (क)दात्वा (ख) दत्त्वा (ग) दाक्त्वा (घ) दातवा	1×3=3

7.	**अधोलिखितवाक्येषु प्रदत्तविकल्पेभ्यः समुचितशब्दं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत। (केवलं प्रश्नत्रयम्)** (i)अङ्के ------------आरोप्य रामः सादरं पर्यपृच्छत्। (क) भरतात् (ख) भरतम् (ग) भरतस्य (घ) भरताय (ii) ममैव जायमानस्य -------------- मे जननी मृता। (क) प्रसववेदना (ख) प्रसववेदनां (ग)प्रसववेदनायै (घ)प्रसववेदनया (iii) कुसुमस्तबकस्येव द्वयी ---------मनस्विनः । (क) वृत्तिः (ख) वृत्ते (ग) वृत्तौ (घ) वृत्तिं (iv) अपत्यनिर्विशेषाणि ------विप्रकरोषि। (क) सत्त्वं (ख) सत्त्वानि (ग) सत्त्वाय (घ)सत्त्वस्य	1×3=3

8.	**अधोलिखितवाक्येषु प्रदत्तविकल्पेभ्यः समुचितक्रियापदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत। (केवलं प्रश्नत्रयम्)** (i)राजद्वारे श्मशाने च य: -----------स: बान्धव:। (क) तिष्ठति (ख) तिष्ठत: (ग) तिष्ठसि (घ) तिष्ठामि (ii)राम: भरतं ---------। (क) पर्यपृच्छन् (ख) पर्यपृच्छत् (ग) पर्यपृच्छताम् (घ) पर्यपृच्छम् (iii) स: अभिषेकावसाने मां गृहीत्वा तपोवनम्---------। (क) आगच्छ: (ख) अगच्छन् (ग) अगच्छम् (घ) अगच्छत् (iv) बाल: हस्तं --------- । (क) प्रसारयसि (ख) प्रसारयामि (ग) प्रसारयति (घ)प्रसारयन्ति	**1×3=3**

	9.	**समुचितं उपपदविभक्तिरूपं चिनुत- (केवलं प्रश्नत्रयम्)** I. ---------सह तेनैव पथा उपागमत्।(मुनिकुमार) II. विनाशे ----------- सति त्याग: वरं भवति । (नियत) III. शुष्कपत्रस्य---------- उपरि पतितमपश्यम्। (राशि) IV. बालेऽस्मिन् औरस इव ----------- स्निह्यति मे मन: । (पुत्र)	1x3=3
	10.	**अधोलिखितवाक्येषु वाच्यानुसारं रिक्तस्थानानि पूरयत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)** (i) भृत्या: ते -------- । (क)योजित: (ख) योजिता: (ग) योजितानि (घ) योजितम् (ii)----------- कर्म क्षिप्रम् आरभसे । (क) अहम् (ख) त्वया (ग) त्वं (घ) मया (iii) त्वं --------- । (क) गच्छतु (ख) गमनीयम् (ग) गन्तव्यम् (घ) गच्छ	**1 x2 = 2**
	11.	**रेखांकितस्य अशुद्धपदस्य स्थाने प्रदत्तविकल्पेभ्यः शुद्धं पदं चित्वा लिखत (केवलं प्रश्नत्रयम्)** (i)तस्य पश्चिमे <u>**तीरं**</u> महाजीर्ण: शाल्मलीवृक्ष:। (क) तीरस्य (ख) तीरे (ग) तीरेण (घ) तीराय	**1x3-3**

(ii) रोचते मे एष: **<u>मयूराय</u>** ।

(क) मयूरेण (ख) मयूर:

(ग) मयूरात् (घ) मयूरस्य

12. (iii) अहं ते क्रीडनकं **<u>दास्यति</u>** । 5

(क) दास्यसि (ख) दास्यन्ति

(ग) दास्यामि (घ) दास्याम:

(iv) तात: स्नेहपरवश: मद्रक्षणे **<u>आकुलाय</u>** अभवत् ।

(क) आकुल: (ख) आकुलम्

(ग) आकुला (घ) आकुलस्य

खण्डः – घ (भाग – I)

½×2=1

पठितांशावबोधनम् 25 अङ्काः

अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत –

आसीच्च मे मनसि 'अहो मोहप्रायमेतेषां जीवितम्'। आहारो मधुमांसादि:, श्रमो मृगया, शास्त्रं शिवारुतं, प्रज्ञा शकुनिज्ञानम्। यस्मिन्नेव कानने निवसन्ति तदेवोत्खातमूलमशेषत: कुर्वन्ति। इति चिन्तयन्त्येव मयि शबरसेनापति: स आगत्य तस्यैव तरोरधश्छायायां परिजनोपनीतपल्लवासने समुपाविशत्। आपीतसलिलो भुक्तमृणालिकश्चोत्थायापगतश्रम: सकलेन सैन्येन सहाभिमतं दिशमयासीत्। 1×2=2

1×2=2

(अ) एकपदेन उत्तरत(केवलप्रश्नद्वयम्) -

(क) शबराणां जीवितं कीदृशम् आसीत्?

(ख) शबराणां शास्त्रं किम्?

(ग) अपगतश्रम: शबरसेनापति: केन सहाभिमतं दिशमयासीत् ?

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलप्रश्नद्वयम्) -

		(क)शबरजना: किं कुर्वन्ति? (ख) सेनापति: कुत्र समुपाविशत्? (ग) कीदृश: सेनापति: सैन्येन सह अभिमतं दिशम् अयासीत् ? **(इ) यथानिर्देशमुत्तरत (केवलप्रश्नद्वयम्)-** (क) 'वृक्षस्य' इति पदस्य पर्यायपदं किं प्रयुक्तम्? (ख) 'श्रान्त:' इति पदस्य विलोमपदम् अत्र किं प्रयुक्तम् ? (ग) 'आसीत् च मे मनसि'इत्यत्र क्रियापदं किम् ?	
	13.	**अधोलिखितं पद्यद्वयं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत –** **काचः काञ्चनसंसर्गात् धत्ते मारकतीं द्युतिम् ।** **तथा सत्सन्निधानेन मूर्खो याति प्रवीणताम् ।।** **यस्मिन् देशे न सम्मानो न वृत्तिर्न च बान्धवा:।** **न च विद्यागम: कश्चिद् वासं तत्र न कारयेत्।।** **एकपदेन उत्तरत(केवलप्रश्नद्वयम्)-** (क) क: मारकतीं द्युतिं धत्ते ? (ख) यत्र कस्या: आगम: न स्यात्? (ग) यत्र सम्मान: न स्यात् तत्र किं न कारयेत् ? **पूर्णवाक्येन उत्तरत(केवलप्रश्नद्वयम्)-** (क) मूर्ख: कथं प्रवीणतां याति? (ख) कस्मिन् देशे वासं न कारयेत्? (ग) काच: कथं मारकतीं द्युतिं धत्ते?	**5** **½×2=1** **1×2=2** **1×2=2**

		निर्देशानुसारम् उत्तरत (केवलप्रश्नद्वयम्)- (क) **'**वासं तत्र न कारयेत्**'** अत्र किं क्रियापदं प्रयुक्तम् **?** (ख) **'**मूर्ख: प्रवीणतां याति**'** अत्रकर्मपदं किम्**?** (ग) **'**यस्मिन् देशे**'** अनयो: विशेषणपदं किमस्ति**?**	
	14.	**अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत –** प्रथमा – वत्स! एनं बालमृगेन्द्रं मुञ्च, अपरं ते क्रीडनकं दास्यामि। बाल: - कुत्र, देहि तत् (इति हस्तं प्रसारयति) द्वितीया – सुव्रते! न शक्य एष वाचामात्रेण विरमयितुम्। गच्छ त्वम्। मदीये उटजे मृत्तिकामयूरस्तिष्ठति। तमस्योपहर। बाल: - अनेनैव तावत् क्रीडिष्यामि। (इति तापसीं विलोक्य हसति) तापसी – भवतु। न मामयं गणयति।(राजानमवलोक्य) भद्रमुख! मोचयानेन बाध्यमानं बालमृगेन्द्रम्। दुष्यन्त: - आकारसदृशं चेष्टितमेवास्य कथयति।(आत्मगतम्) अनेन कस्यापि कुलाङ्कुरेण स्पृष्टस्य गात्रेषु सुखं ममैवम्। कां निवृत्तिं चेतसि तस्य कुर्याद् यस्यायमङ्कात् कृतिन: प्ररूढ: ।। (बालमुपलालयन्) प्रकाशम् दुष्यन्त: - अथ कोऽस्य व्यपदेश: ? तापसी- पुरुवंश: **(अ) एकपदेन उत्तरत (केवलप्रश्नद्वयम्)-** (क) बालस्य वंश: क:? (ख) तापसीं विलोक्य क: हसति? (ग) ते अपरं किं दास्यामि ?	**5** **½×2=1** **1×2= 2** **1×2=2**

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलप्रश्नद्वयम्)-

(क)एष: केन विरमयितुं न शक्य:?

(ख) उटजे किं तिष्ठति?

(ग) तापसी राजानमवलोक्य किं कथयति ?

(इ) यथानिर्देशमुत्तरत (केवलप्रश्नद्वयम्)-

(क) 'चेष्टितम्' इति पदस्य विशेषणपदं किम् ?

(ख) 'मनसि' इति पदस्य पर्यायपदम् अत्र किं प्रयुक्तम् ?

(ग) 'न मामयं गणयति'इत्यत्र क्रियापदं किम् ?

15. **अधोलिखितस्य पद्यस्य भावार्थं मञ्जूषाप्रदत्तपदैः पूरयित्वा पुनः लिखत –** **1×3=3**

एकोऽप्यमात्यो मेधावी शूरो दक्षो विचक्षण: ।
राजानं राजपुत्रं वा प्राप्येन्महतीं श्रियम्।

भावार्थ:- एक: (**i**), **-----------** शूरवीर: कुशल: (**ii**). **............**एकाकी सन्नपि राजपरिवारं महतीं (**iii**) **...........**प्रापयेत् ।

मञ्जूषा

लक्ष्मीं,बुद्धिमान्, मन्त्री

अथवा **1×3=3**

प्रदत्त-भावार्थत्रयात् शुद्धं भावार्थं चित्वा लिखत-

(क) कोऽप्रिय: प्रियवादिनाम्।

(i) प्रियवादी जन: सर्वेषां शत्रु: भवति।

(ii) सदा अप्रियमेव वक्तव्यम् ।

(iii) ये जना: प्रियं वदन्ति तेषां कृते कोऽपि अप्रिय: (शत्रु:) न भवति ।

		(ख) पण्डितो ह्यर्थकृच्छ्रेषु कुर्वन्ति नि:श्रेयसं महत्। (i) मूर्ख: समृद्धौ सहाय्यं करोति । (ii) विद्वान् अर्थकाठिन्येषु महत् कल्याणं कुर्वन्ति। (iii) संबन्धिन: धनप्रप्त्यर्थं सहायतां कुर्वन्ति । **(ग) नास्ति जीवितादन्यदभिमतरमिह जगति सर्वजन्तूनाम्।** (i) सर्वप्राणिनां कृते किमपि अभीष्टं नास्ति। (ii) अस्मिन् संसारे सर्वेषां जन्तूनां कृते जीवितात् अन्यद् अभिमतं किमपि नास्ति। (iii) सर्वे जना: जीवनं न वाञ्छन्ति।	
	16.	**अधोलिखित-अन्वये रिक्तस्थानानि पूरयत –** **कुसुमस्तबकस्येव द्वयी वृत्तिर्मनस्विन:** **सर्वेषां मूर्ध्नि वा तिष्ठेत् विशीर्येत वनेऽथवा।।** **अन्वय: -** मनस्विन: कुसुमस्तबकस्य इव (i)........वृत्ति:(भवति) सर्वेषां (ii).......... वा तिष्ठेत् अथवा (iii) ....विशीर्येत । **मूर्ध्नि,वने, द्वयी**	1×3=3

<table>
<tr><td>17.</td><td>

'क' स्तम्भस्य वाक्यांशस्य 'ख' स्तम्भस्य वाक्यांशेन सह मेलनं कुरुत -

'क' स्तम्भः	**'ख' स्तम्भः**
1 षड्दोषा: पुरुषेणेह	i दु:खाय परिवर्तते
2 कच्चिच्चापरात्रेषु	ii षड् जीवलोकस्य सुखानि राजन्
3 वश्यश्च पुत्रोऽर्थकरी च विद्या	iii हातव्या: भूतिमिच्छता
4 पूर्वावधीरितं श्रेयो	iv चिन्तयस्यर्थनैपुणम्

अथवा

अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितानां पदानां प्रसंगानुसारं शुद्धम् अर्थं चित्वालिखत –
(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

(i) ददर्श रामो दुर्दर्शं युगान्ते **भास्करं** यथा।

(ii) कच्चिदात्मसमा: **शूरा:** ।

(iii) **भक्तं**च वेतनं च यथोचितम्।

(iv) प्रिया च भार्या **प्रियवादिनी** च।

(v) परार्थे **प्राज्ञ** उत्सृजेत्।

(**मञ्जूषा**–मधुरभाषिणी,सूर्यं, बुद्धिमान्, भोजनं,वीरा:)

</td><td>1×4=4

1×4=4</td></tr>
<tr><td></td><td>ii – संस्कृतसाहित्येतिहासपरिचयः</td><td></td></tr>
<tr><td>18.</td><td>

संस्कृतभाषाया: उद्भवं विकासं पाठाधारितं साहित्यं च अधिकृत्य प्रदत्तान् प्रश्नान् उत्तरत - (केवलं प्रश्नत्रयम्)

(i) वीरः सर्वदमनः इति पाठः कस्मात् नाटकात् सङ्गृहीतः?

</td><td>1×3=3</td></tr>
</table>

	(ii) संस्कृतशब्दस्य व्युत्पत्ति: का? (iii) 'देववाणी' कस्या: भाषाया: अपरनाम? (iv) रामायणात् कः पाठः सङ्गृहीतः?	
19.	**वैदिकं साहित्यम् अधिकृत्य प्रदत्तवाक्येषु मञ्जूषाया: साहाय्येन रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत -** (i) सङ्गीतसम्बद्ध: वेद: ------- अस्ति । (ii) छन्द:----------- तु वेदस्य । (iii) 'वेद'शब्दस्य अर्थ: --------वर्तते। (iv) वेदा: ----------सन्ति। **मञ्जूषा** **ज्ञानं,सामवेद:, चत्वार:,पादौ**	**1×4=4**
20.	**रामायणं महाभारतं पुराणानि च अधिकृत्य 'क' भागं 'ख' भागेन सह मेलयत -** **'क' भाग:** **'ख' भाग:** 1 आदिकवि: i महाभारतम् 2 पुराणं ii वाल्मीकि: 3 वेदव्यास: iii पञ्चलक्षणयुक्तं	**1×3=3**

------------------ □□□□□□□□□□□□□------------------